

IN MEMORIAM
PAULIUI NORMANTUI

Paulius Normantas

1948 06 08–2017 01 07

Lietuvos keliautojas orientalistas,
fotografas, etnografas, poetas

Gimė Kalniškėse, Akmenės rajone. 1974 m. baigė Vilniaus universitetą. Nuo 1983-ųjų – Lietuvos fotomenininkų sąjungos narys. Vengrijos fotomenininkų sąjungos, Lietuvos žurnalistų sąjungos ir Tarptautinės žurnalistų sąjungos narys. Vengrijos dailės fondo narys, Vengrijos menų akademijos tikrasis narys – akademikas.

Paulius Normantas, greta Algimanto Švėgždos, Jurgos Ivanauskaitės, unikali negausios lietuvių tautos kultūros figūra, kuriai savo kūrybos humanistinių patosu, aprėptimi ir maksimalistiniais siekiais nedaug rasime analogų kitose didžiosiose pasaulio šalyse. Normanto fotografijų ciklai tarsi išplėšia iš būties srauto esminius istorinio Tibeto, Nepalo, Kašmyro, Šri Lankos, Kombodžos tautų, Igarkos krašto, encų, nencų, ugrų-finų ir daugelio kitų etninių grupių gyvenimo fragmentus. Šios fotoepopėjos – ne tik lakštuose įamžinti kelionių, asmeninės patirties įspūdžiai, bet ir didžiai vertingi unikalių tautų kultūros istorijos, antropologijos, etnografijos fotomeno istorijos dokumentai. Normanto jau per tris dešimtmečius „rašomame“ daugelio egzotiškų Rytų tautų ir etninių grupių fotometraštyje – daug svarbių istorijos faktų, detalių, spalvingų personažų, nykstančių kultūrų pėdsakų, kuriuos labai svarbu šiandien priminti pasauliui. Tik kol kas jo metraštinės fotoepopėjos reikšmė ateičiai dar menkai suvokiama.

Vengdamas puošnios retorikos, Normantas savo santūriais rytietišku fotoepopėjų ciklais tarsi sugražina prarasto rojaus pasaulį, kuriame žmogus sugyvena su gamta, išmokęs prisitaikyti prie jos stichijų. Jo lakštuose svarbiausia ne visuomet maloni gyvenimo proza, dramatiškos kolizijos, sudėtingos gyvenimo ir mirties metamorfozės. Autorius objektyvą pirmiausia nukreipia į paprastus žmones, gyvenančius savoje aplinkoje. Intymiose, jautraus psichologizmo kupinose nuotraukose sąmoningai išvengta

išorinio deklaratyvumo, pigių efektų, jaučiamas potraukis į asketišką metaforų, pus-tonių kalbą. Su meile ir nuoširdžiu dėmesiu jis žvelgia į išnykusių ainių kultūros reliktus, nykstančių encų, nganasanų, nencų, votų, lyvių, vepsų, sparčiai prarandančių tautinį tapatumą ir kalbą, ugrų-finų tautų pasaulį, stebi Tibeto tradicinių kultūros formų irimą. Iš jo fotolakštų, tarsi priekaištaudami mums, žvelgia pasmerkti prarandančių ateities perspektyvas unikalių negausių tautelių „paskutiniai mohikanai“. Normanto ciklai skamba kaip *requiem* išnykusioms ir nykstančioms tautoms, priekaištaujantis ir verčiantis susimąstyti apie paradoksalius civilizacijos raidos klystkelius.

Tai – konceptualus menas, fiksuojantis unikalios kultūros reiškinius. Autorius vengia primesti savo kriterijus. Žavi ne tik įvairias kasdienio gyvenimo akimirkas sustabdžiusių fotolakštų meniškumas, sugestyvumas, subtili metaforų, simbolių kalba, bet ir brandžiai asmenybei būdingas sugebėjimas plačiai, be rasinių ir ideologinių stereotipų vertinti kitų tautų gyvenimą ir pastebėti ne tik skirtumus, bet ir giminystę bei visiems svarbias dvasines vertybes. Geriausiuose nuotraukų cikluose jis jautriai perteikia nykstančių tautų tragediją, kenčiančių žmonių skausmą, viltis, meditacijų ir dvasinio nušvitimo akimirkas. Čia netikėtai atsiveria naujos laiko ir erdvės dimensijos, „kitos“ tautos drama tampa sava, suprantama. Žvelgdamas į lakštuose įamžintų žmonių veidus, jų gyvenamosios erdvės detales, visur regi tradicinių gyveni-

mo normų irimo pėdsakus, atsiveriančias nebūties pragames.

Šis didis humanistas savo kūriniais verčia susimąstyti, kokia aktuali šiandien, kultūrų niveliacijos ir standartizacijos laikais, negausių tautų išlikimo, išgyvenimo, jų kultūros lobyno išsaugojimo problema. Ši natūraliai, be išorinio patoso parodoma humanistinė pozicija yra labai svarbi šiandien, kai sočios vartotojų visuomenės savo cinišku abejingumu, tylėjimu palaimina čečėnų, kurdų, tibetiečių ir kitų tautų genocidą, palieka iškiliausiems šių savo žmogišką orumą ginančių tautų atstovams teisę tik išdidžiai mirti. Normanto nuotraukose daug išvirkštinės, tamsios, paprastai nerodomos, gyvenimo pusės įvaizdžių, skausmo, psichologinės įtampos, destruktijos, pasmerktumo nuojautos. Gyvenimas čia slegiamas mirties ženklų, nuolat jaučiamas jos bauginantis artumas. Fotografas yra su pažemintaisiais, skriaudžiamaisiais išgyvenančiais žmogaus būties tragizmą.

AKAD. ANTANAS ANDRIJAUSKAS

Ekspedicijos:

1983–1992 – Rusija (Šiaurės ir Sibiro nykstančių tautų etnografinio fotometraščio kūrimas);

1989–1994 – Tibetas;

1989, 1993, 1994 – Kinija;

1990 – Kazachstanas;

1991–1994, 1999, 2004, 2006, 2012 – Indija;

1991, 1993 Pakistanas;

1994, 1997, 1998, 1999 – Nepalas;

1997, 1999, 2008 – Mustango karalystė (Nepalas);

1997–1998, 2005 Tailandas;

1997, 2001, 2002, 2010 – Kambodža;

2000–2001 Mianmaras (Birma);

2001, 2003, 2007 – Butano karalystė;

2002 – Vietnamas;

2003 – Laosas;

2004 – Indonezija;

2005, 2006 – Šri Lanka;

2012 – Pietų Korėja.

Pagrindinės individualios parodos:

1984 – Viena, Austrija;

1990 – Geteborgas, Švedija;

1993 – Delis, Indija;

1994 – Paryžius, Prancūzija;

1986, 1991, 1993, 1994, 1997 – Helsinkis, Suomija;

1991, 1992, 1993, 1995, 1996, 1997, 1998, 2001, 2002 – Vilnius;

1991, 1992, 1993, 1995, 1996, 1997, 1998, 2000, 2001, 2002 – Budapeštas, Vengrija;

1997 – Traigli, Airija;

1997 – Venecija, Italija;

2001 – P. Normanto galerija „Himalajai“, Nida, 2001;

2000, 2001, 2003 – Pnompenis, Kambodža;

2006 – Bankokas, Tailandas;

2012 – Yeasu, Pietų Korėja.

Leidiniai: Autorinių fotografijų knygos / Books Of Photographs

1. Normantas, Paulius. *Vanishing Sources*. (Nykstantys šaltiniai). Budapest, 1990;

2. Normantas, Paulius. *The Invinincinle Amdo Tibetians*. – (Nenugalėtieji Amdo tibetiečiai). Helsinki, 1990;

3. Normantas, Paulius. *Budos vaikai: tibetiečiai, ladakiečiai–zanskariečiai, mustangiečiai, dolpiečiai*. Vilnius, 1999;

4. Normantas, Paulius. *Korosi Csoma Sándor valóságos es alombéli utjan (Following the Footsteps and Dreams of Sandor Korosi Csoma)*. Budapest, 2001; 2006 – Vengrijos fotografų sąjungos Didysis prizas / Grand Prix of the Hungarian Photographers Association
5. Normantas, Paulius. *Neringos kopos. Žemaičių laidotuvės. Kryžių kalnas. Orvydų sodyba*, Vilnius, 2002; 2006 – Vengrijos Respublikos ordino Riterio kryžius; (Order of Merit of the Hungarian Republic, Knight's Cross); 2006 – Lietuvos Respublikos Vyriausybės kultūros ir meno premija; 2007 – Lietuvos respublikos Vyriausybės kultūros ir meno premija;
6. Normantas, Paulius. *Wars and Peace. In memoriam Robert Capa.* – Budapest, 2004; Baltas 2008 – Lietuvos žurnalistų sąjungos medalis; 2008 – LATGA– Aukso žvaigždė;
7. Normantas, Paulius. *Baltas*. Vilnius, 2005; 2008 – Vengrijos Sabolčo–Satmaro–Berego apskrities medalis / Szabolcs–Szatmar–Bereg Medal;
8. Normantas, Paulius. *Fourteen Brothers.* – Budapest, 2006; Žmonės ir šventyklos 2009 – Žemaičių šlovės žvaigždė; 2009 – Vengrijos nepriklausomų Žurnalistų sąjungos sidabro medalis.
9. Normantas, Paulius. *Žmonės ir šventyklos.* – Vilnius, 2006; Butanas. Fotografijos kolekcijose: Lietuvos fotomenininkų sąjunga, Vilnius; Lietuvos dailės muziejus, Vilnius; Vengrų fotografijos muziejus, Kecskemetas, Vengrija; Suomų tautos muziejus, Helsinkis, Suomija; Etnografijos muziejus, Budapeštas, Vengrija ir atskiri darbai yra Prancūzijos, Austrijos, Italijos, Švedijos, Suomijos, Vengrijos, Rusijos ir daugybėje Rytų ir Vakarų šalių fotografijos privačių kolekcijų.
10. Normantas, Paulius. *Butanas. Drakonų ir maldų karalystė.* – Vilnius, 2008;
11. Normantas, Paulius. *Auksinis Budos vėjas.* – Vilnius, 2009;
12. Normantas, Paulius. *Keturios Budos pėdos: keturi šventieji miestai.* – Vilnius: Petro ofsetas, 2012.

Apdovanojimai / awards:

- 1992 – „Pro Cultura Hungarica“ medalis, Vengrija;
- 1997 – Rudolfo Balogho premija, Vengrija;
- 1999 – Didžiojo Lietuvos kunigaikščio Gedimino ordinas;
- 2004 – Vengrijos kūrėjų asociacijos Didysis prizas; (Grand Prix of the Hungarian Artists Association)